

**Türkiye Milli Parklarında Turizm Faaliyetlerinin Alternatif Turizm Perspektifinden
Değerlendirilmesi**

*An Evaluation of Tourism Activities in Turkish National Parks within the Context of Alternative
Tourism Perspective*

Nesrin TUNCAY

Dr. Öğr. Üyesi, Lefke Avrupa Üniversitesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu, Gastronomi ve Mutfak Sanatları
Bölümü, ntuncay@eul.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Geliş: 16.03.2026

Kabul: 24.04.2026

Anahtar Kelimeler: Milli Parklar,
Alternatif Turizm, Doğa Turizmi,
Ekoturizm, Sürdürülebilir Turizm.

Araştırma Makalesi

ÖZ

Milli parklar, doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilir turizm için önemli destinasyonlardır. Bu araştırma, Türkiye'deki milli parklarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini alternatif turizm perspektifiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sürecinde nitel yaklaşım benimsenmiş olup, veri toplama aracı olarak doküman incelemesi tercih edilmiştir. Veri kaynağını Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün web sitesindeki tanıtım sayfaları oluşturmaktadır. Veri erişimi sağlanabilen 50 milli park incelenmiş, turizm faaliyetleri belirlenerek veri seti oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda 463 turizm aktivitesi ve 150 farklı aktivite türü tespit edilmiştir. Veriler içerik analiziyle analiz edilmiş, frekans dağılımları açısından değerlendirilmiş ve alternatif turizm türlerine göre sınıflandırılmıştır. Bulgular, faaliyetlerin büyük ölçüde doğa temelli olduğunu göstermektedir. Yürüyüş rotaları (38), günübirlik rekreasyon (32), manzara seyri (25), kuş gözlemciliği (23) ve yaban hayatı gözlemciliği (21) en yaygın faaliyetlerdir. Alternatif turizm türlerinden doğa turizmi (50), kültür turizmi (37) ve spor turizmi (18) öne çıkmaktadır. Sonuçlar, milli parkların alternatif turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

ARTICLE INFO

Received: 16.03.2026

Accepted: 24.04.2026

Keywords: National Parks, Alternative
Tourism, Nature Tourism, Ecotourism,
Sustainable Tourism.

Research Article

ABSTRACT

National parks are important destinations for the protection of natural resources and sustainable tourism. This research aims to examine tourism activities carried out in Turkish national parks from an alternative tourism perspective. In the research process, a qualitative approach was adopted, and document analysis was chosen as the data collection method. The data source consists of introduction pages on the website of the General Directorate of Nature Conservation and National Parks. Fifty national parks with accessible data were examined, tourism activities were identified, and a dataset was created. The research identified 463 tourism activities and 150 different activity types. Data were analyzed through content analysis, evaluated in terms of frequency distributions, and classified according to alternative tourism types. Findings show that activities are largely nature-based. Hiking trails (38), daily recreation (32), scenic viewing (25), bird watching (23), and wildlife watching (21) are the most common activities. Among alternative tourism types, nature tourism (50), cultural tourism (37), and sports tourism (18) stand out. The results show that national parks have significant potential for alternative tourism.

1. GİRİŞ VE TEORİK ÇERÇEVE

Alternatif turizm, kitle turizminin çevresel, sosyal ve kültürel olumsuz etkilerine karşı geliştirilen, doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımını esas alan bir turizm yaklaşımıdır (Butler, 1990). Turizm endüstrisi, iş yaratma ve bölgesel kalkınma gibi olumlu etkilerinin yanı sıra çevresel bozulma ve ekosistem tahribatı gibi olumsuz sonuçlara da yol açabilmektedir (Jeong vd., 2021). Bu nedenle, turizmin olumsuz etkilerini azaltacak sürdürülebilir modellere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda alternatif turizm türleri önem kazanmaktadır. Turizmin çevresel etkilerinin yanı sıra ekonomik ve bölgesel kalkınmaya olan katkıları da göz önüne alındığında, sürdürülebilir ve alternatif turizm yaklaşımlarının önemi daha da artmaktadır (Karacıl, 2025).

Sürdürülebilir turizm, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü tarafından mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri dikkate alan, ziyaretçilerin, sektörün, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan turizm olarak tanımlanmaktadır (Leung vd., 2018; Yamin vd., 2021). Sürdürülebilir turizmin önemli bir bileşeni olan ekoturizm ise çevreyi koruyan, yerel halkın refahını gözetken ve eğitimi içeren doğal alanlara yapılan sorumlu seyahattir (Leung vd., 2018; TIES, 2019). Doğa temelli turizm kavramı da doğal ortamların birincil cazibe merkezini oluşturduğu tüm turizm biçimlerini ifade etmekte olup (Selawaty vd., 2024; Geng vd., 2025), ekoturizm ile yakın ilişki içindedir.

Milli parklar, doğal alanları ve ekosistem dinamiklerini korurken aynı zamanda turistlere rekreasyon ve doğa eğitimi sağlayan çok işlevli korunan alanlardır (Sriarkarin ve Lee, 2018; Ferrari ve Pratesi, 2012). Uluslararası Doğa Koruma Birliği'ne göre milli parklar, büyük ölçekli ekolojik süreçleri destekleyen ve ziyaretçilere bilimsel, manevi ve rekreasyonel fırsatlar sunan doğal alanlardır (Geng vd., 2025; IUCN, 2019). Bu alanlar, biyolojik çeşitliliğin korunmasının yanı sıra sürdürülebilir turizm faaliyetlerine olanak sağlayarak özellikle gelişmekte olan ülkelerde istihdam, gelir artışı ve bölgesel kalkınmaya katkı sunan önemli destinasyonlardır (Karacıl, 2024).

Türkiye, üç farklı biyocoğrafik bölgeye ev sahipliği yapan, biyolojik çeşitlilik açısından zengin bir ülkedir (Güneş, 2019). Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMPGM, 2025) verilerine göre, Türkiye'de 50 milli park bulunmaktadır. Türkiye'de milli park turizmi üzerine yapılan araştırmalar genellikle belirli parklar özelinde yoğunlaşmakta, tüm milli parkları kapsayan bütüncül bir değerlendirme bulunmamaktadır. Özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında turizm sektöründe yaşanan daralma, alternatif ve doğa temelli turizm türlerine olan ilgiyi artırmış ve milli parklar gibi açık alan destinasyonlarını daha önemli hale getirmiştir (Karacıl ve Özcan, 2021). Bu çalışma, Türkiye'deki milli parkların tamamını kapsayan veri setiyle, turizm faaliyetlerini alternatif turizm perspektifinden değerlendirerek literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- ✓ Türkiye'deki milli parklarda ne tür turizm faaliyetleri gerçekleştirilmektedir?
- ✓ Bu faaliyetlerin frekans dağılımları nasıldır?
- ✓ Gerçekleştirilen turizm faaliyetleri hangi alternatif turizm türleri kapsamında değerlendirilebilir? Milli parklar arasında turizm faaliyeti çeşitliliği açısından farklılıklar bulunmakta mıdır?

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Alternatif turizm, geleneksel kitle turizminin olumsuz etkilerine karşı geliştirilen bir anlayış olup doğa turizmi, kültür turizmi, ekoturizm ve spor turizmi gibi çok çeşitli faaliyet biçimlerini kapsamaktadır. Butler (1990) alternatif turizmin ortaya çıkışını kitle turizmine bir tepki olarak değerlendirirken, Kimura (2011) bu kavramın kırsal turizm, yeşil turizm, sağlık turizmi ve gönüllü turizmi gibi farklı türleri içerdiğini belirtmektedir. Sindiga (1999) ise alternatif turizmi, doğal ve toplumsal değerlerle uyumlu, ev sahipleri ve misafirler arasında olumlu etkileşimlere olanak tanıyan turizm biçimleri olarak tanımlamaktadır.

Sürdürülebilir turizm, alternatif turizmin önemli bir bileşeni olarak kabul edilmekte ve ekonomik, çevresel ve sosyal olmak üzere üç temel boyutu bulunmaktadır. Ekonomik boyut, turistik faaliyetlerin uzun vadeli olmasını ve kaynaklara zarar vermemesini ifade ederken, çevresel boyut doğal kaynakların korunmasını, sosyal boyut ise yerel toplulukların katılımını ve kültürel değerlerin korunmasını içermektedir (Phung vd., 2023). Bramwell vd. (2017) sürdürülebilir turizm araştırmalarının zaman içinde popülasyon düzeyindeki kaygılardan paydaş katılımı, iklim değişikliği ve sürdürülebilir uygulamalar gibi daha bütüncü konulara doğru evrildiğini vurgulamaktadır.

Ekoturizm, alternatif turizmin en önemli türlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Uluslararası Ekoturizm Derneği tarafından çevreyi koruyan, yerel halkın refahını gözetken ve yorumlama ile eğitimi içeren doğal alanlara yapılan sorumlu seyahat olarak tanımlanmaktadır (Leung vd., 2018; TIES, 2019). Ekoturizm faaliyetlerinde bulunanların, etkiyi en aza indirme, çevresel ve kültürel farkındalık oluşturma, koruma için doğrudan mali faydalar sunma ve yerel halkı güçlendirme gibi ilkeleri benimsemesi beklenmektedir (Leung vd., 2018). Dargahov vd. (2023) ekoturizmin,

alternatif turizm, sorumlu turizm, sürdürülebilir turizm ve toplum temelli turizm gibi farklı türleri kapsadığını belirtmektedir. Doğa temelli turizm kavramı ise ekoturizm ile yakın ilişki içinde olmakla birlikte, doğal ortamların birincil cazibe merkezini oluşturduğu tüm turizm biçimlerini ifade etmekte ve bireylerin doğal çevrelerden keyif alarak stresten kurtulmalarına olanak sağlamaktadır (Selawaty vd., 2024; Geng vd., 2025; Jeong vd., 2021).

Spor turizmi de alternatif turizm kapsamında değerlendirilen bir diğer önemli türdür. Profesyonel, amatör veya boş zaman etkinliği olarak müsabakalara katılma ya da izleme amacıyla farklı destinasyonlara seyahat etmeyi kapsamaktadır. Yamaç Erdoğan (2023) korunan alanlarda yürüyüş, bisiklet, dağcılık, kaya tırmanışı, rafting, at binme, kano gibi birçok doğa temelli spor aktivitesinin gerçekleştirilebildiğini belirtmektedir.

Milli parklar, yukarıda tanımlanan alternatif turizm türlerinin uygulanması açısından stratejik öneme sahip korunan alanlardır. Uluslararası Doğa Koruma Birliği'ne göre milli parklar, büyük ölçekli ekolojik süreçleri korumak için ayrılmış, bölgenin karakteristik türleri ve ekosistemleri ile birlikte bilimsel, eğitimsel ve rekreasyonel fırsatlar sunan doğal alanlardır (Güneş, 2019; IUCN, 2019). Güneş (2019) milli parkların amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır: alanı doğal durumda yönetmek, yerli türlerin popülasyonlarını korumak, ziyaretçi kullanımını bozulmaya neden olmayacak düzeyde tutmak, yerel toplulukların ihtiyaçlarını dikkate almak ve turizm yoluyla yerel ekonomilere katkıda bulunmak. Korunan alanlar, biyolojik çeşitliliği korumak ve rekreasyonel faaliyetler için yer sağlamak gibi iki temel işlevi yerine getirmektedir (Donici ve Dumitras, 2024).

Milli parklar ve turizm ilişkisi üzerine yapılan uluslararası çalışmalar, bu alanların turizm amaçlı kullanımının koruma hedefleriyle çelişmemesi gerektiğini vurgulamaktadır (Eagles vd., 2002). Geng vd. (2025) tarafından yapılan bibliyometrik analizde, milli park turizmi araştırmalarının turizm, koruma, biyolojik çeşitlilik, yaban hayatı, sürdürülebilir turizm gelişimi, yerel topluluk ve ziyaretçi deneyimi gibi temalar etrafında şekillendiği belirlenmiştir. Donici ve Dumitras (2024) ise Avrupa'daki milli parklarda doğa temelli turizm üzerine yaptıkları incelemede, araştırmaların ağırlıklı olarak turist davranışlarına odaklandığını, yerel topluluk ve diğer paydaşların daha az çalışıldığını tespit etmiştir.

Türkiye'de milli park turizmi üzerine yapılan araştırmalar genellikle belirli parklar özelinde ziyaretçi deneyimlerine odaklanmaktadır (Akten ve Gül, 2014; Öztürk ve Şahbaz, 2018). Çetin vd. (2018) Kastamonu Yeşilyuva Tabiat Parkı'nda yaptıkları çalışmada, ziyaretçilerin geleneksel ve doğal yaşamı gözlemlemek amacıyla bölgeyi ziyaret ettiğini tespit etmiştir. Güneş (2019) Türkiye'deki milli parklar ve korunan alanlarda trekking, yürüyüş, dağ bisikleti, at binme, kuş ve kelebek gözlemciliği, yaban hayatı izleme, tırmanış, kampçılık, piknik, su sporları, rafting, botanik turları, doğa fotoğrafçılığı, foto safari, bitki gözlemi, doğa eğitimi, kış sporları ile tarihi ve kültürel turlar gibi çeşitli rekreasyonel aktivitelerin gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Sürdürülebilir milli park yönetimi için turizme çevre ve koruma odaklı yaklaşmak gereklidir (Xu ve Fox, 2014; Sriarkarin ve Lee, 2018). Selawaty vd.'nin (2024) vurguladığı gibi, bir turizm destinasyonunun geliştirilmesi, yerel halkın yaşam standardını iyileştirebilmeli ve yoksulluğu azaltabilmelidir. Phung vd. (2023) insanların turizm gelişiminden elde ettiği faydalar arttıkça, ekoturizm gelişimine desteklerinin de o kadar yüksek olduğunu belirtmektedir.

Ekoturizm, koruma ile turizm arasında denge kurmak ve çevre bilincini artırmak için bir araçtır (Tran vd., 2015). Ancak gelişmekte olan ülkelerde kitlesel turizm nedeniyle başarılı ekoturizm uygulamak zor olabilmektedir (Gössling, 1999). Torres-Sovero vd. (2012) ekoturizmin korumanın önemli bir müttefiki olma ve biyolojik çeşitliliğin uzun vadeli korunmasına katkıda bulunma potansiyeline dikkat çekmektedir. Black ve Cobbinah (2018) ise ekoturizmin, yerel topluluğun ihtiyaçlarına yanıt veren ve çevre koruma hedeflerini karşılayan sürdürülebilir sonuçlar sunmak için yerel bağlamda ele alınması gerektiğini ileri sürmektedir.

Araştırmalar, turistlerin çevre dostu farkındalığı ile davranışları arasında farklılıklar olabileceğini göstermektedir. Jeong vd. (2021) Güney Kore'de yaptıkları çalışmada, milli park ziyaretçilerinin çevre koruma bilincinin çevre dostu davranış niyeti üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu doğrulamıştır. Montaguti ve Mingotto (2015) ise İtalya'daki iki doğal parkta yaptıkları çalışmada, ekoturizmin ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğinin her zaman garanti olmadığını, turistlerin bölgede kalma kararının parkların varlığı tarafından motive edilmediğini tespit etmiştir.

Yerel toplulukların turizm gelişimine katılımı, sürdürülebilir turizmin temel unsurlarından biridir. Phung vd. (2023) Vietnam'daki milli parklarda yaptıkları çalışmada, yerel halkın ekoturizm gelişimine desteğini etkileyen faktörler arasında toplum katılımı, kişisel faydalar ve topluluk bağlılığının olumlu etkiye sahip olduğunu, kişisel faydaların ise en güçlü faktör olduğunu belirlemiştir. Sindiga (1999) Kenya'da yaptığı çalışmada, Afrika'da doğa temelli turizmin uzun vadede sürdürülebilirliğinin yerel toplulukların desteğine bağlı olduğunu vurgulamaktadır.

Som ve Baum (2005) gelişmekte olan ÷lkelerde ekoturizmde yerel katılımın sınırlı olduğunu ve buna yapısal, operasyonel ve kültürel sınırlamaların yol açtığını belirtmektedir. Yazarlar, bir alanı sadece saf ekoturizm temelinde geliştirmenin riskli olduğunu, bu nedenle "kitle ekoturizmi" kavramının kullanılabileceğini ileri sürmektedir. Tanesh ve Muthu (2023) ekoturizmin sürdürülebilir kalkınmadaki rolünü inceledikleri çalışmalarında, bu turizm türünün diğerlerinden farkının, doğal ekosistemlerin kültürel değerlerle birlikte korunmasına bağlı olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir.

3. YÖNTEM

Bu araştırma, Türkiye'deki milli parklarda gerçekeştirilen turizm faaliyetlerini alternatif turizm perspektifi çerçevesinde incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırmada veri toplama ve analiz süreci doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemlerine dayandırılmıştır. Nitel araştırma yönteminin seçilmesi, milli parklardaki turizm faaliyetlerinin derinlemesine ve bütüncül bir şekilde anlaşılmasını sağlamıştır.

3.1. Araştırmanın Tasarımı

Bu araştırma, Türkiye'deki milli parkların sunduğu turizm faaliyetlerini belirlemeyi ve bu faaliyetleri alternatif turizm türleri açısından değerlendirmeyi amaçlayan betimleyici ve keşfedici nitelikte bir çalışmadır. Bu kapsamda araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde yürütölmüş ve doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır (Aydın, 2018; Karataş, 2015). Nitel araştırma yöntemi, sosyal bilimlerde mevcut verilerin sistematik biçimde incelenmesi ve yorumlanmasına olanak sağlaması nedeniyle tercih edilmiştir (Kıral, 2020; Özkan, 2023; Sak vd., 2021). Araştırma kapsamında Türkiye'deki milli parkların resmî tanıtım sayfalarında yer alan turizm faaliyetleri analiz edilerek, parkların alternatif turizm potansiyeli ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu tasarım, araştırmanın kapsamlı ve sistematik bir şekilde yürütölmelerini sağlamıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye'de bulunan milli parklar oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında, veri erişimi sağlanabilen ve resmî kaynaklarda turizm faaliyetleri açık şekilde belirtilen 50 milli park araştırmaya dahil edilmiştir. Bu parklar Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde yer almakta olup doğal, kültürel ve tarihi özellikler bakımından çeşitlilik göstermektedir. Araştırmada herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmamış, veri erişimi olan tüm milli parklar analiz kapsamına alınmıştır. Bu yaklaşım, çalışmanın kapsayıcılığını artırmak ve milli park turizminin genel görünümünü ortaya koymak amacıyla tercih edilmiş; böylece Türkiye'deki milli parkların sunduğu turizm faaliyetlerinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi mümkün olmuştur. Araştırma kapsamına alınan 50 milli park, Türkiye'deki toplam milli parkların büyük çoğunluğunu oluşturması nedeniyle, sonuçların genellenebilirliğini artırmaktadır.

3.3. Veri Kaynakları

Araştırmada kullanılan veriler, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün resmî web sitesinden elde edilen ikincil veri kaynaklarına dayanmaktadır. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün resmî web sitesi üzerinden Eylül 2025 – Ocak 2026 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu tarih aralığı, verilerin güncelliğini sağlamak ve analiz sürecinde tutarlılığı korumak amacıyla sınırlandırılmıştır. Söz konusu web sitesinde milli parkların tanıtım sayfalarında yer alan turizm faaliyetleri, ziyaretçi aktiviteleri ve rekreasyon imkânları araştırma kapsamında incelenmiştir. Resmî kaynakların kullanılması, verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci üç aşamada gerçekeştirilmıştir. İlk aşamada Türkiye'deki milli parkların listesi oluşturulmuş ve bu parkların resmî web sayfalarına erişim sağlanmıştır. İkinci aşamada her bir milli parkın tanıtım sayfasında yer alan turizm faaliyetleri incelenmiştir. Üçüncü aşamada ise elde edilen veriler, her aktivite türü ayrı bir kayıt olacak şekilde milli park bazında sınıflandırılarak veri tabanı haline getirilmıştir. Veri doğruluğunu artırmak amacıyla her parkın faaliyet listesi birden fazla kez kontrol edilmiş, benzer faaliyetler ortak kategoriler altında toplanarak veri setinin sistematik bir yapıya kavuşturulması sağlanmıştır. Bu sistematik yaklaşım, verilerin güvenilir bir şekilde analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Araştırmada kullanılan veriler yalnızca resmî tanıtım sayfalarıyla sınırlı olduğundan, bazı milli parklarda fiilen gerçekeştirilen ancak web sayfalarında yer almayan turizm faaliyetleri analiz kapsamına dâhil edilememiş olabilir. Bu durum, bazı parkların turizm potansiyelinin olduğundan daha düşük görünmesine yol açabilecek bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir.

3.5. Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, metin veya dokümanlardan elde edilen verilerin sistematik biçimde sınıflandırılması ve yorumlanmasını sağlayan bir yöntem olup (Alanka, 2024), özellikle doküman incelemesine dayanan araştırmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Metin ve Ünal, 2022). Analiz sürecinde öncelikle milli parkların sunduğu turizm faaliyetleri listelenmiş ve benzer faaliyetler belirli kategoriler altında toplanmıştır. Ardından bu faaliyetlerin frekans dağılımları hesaplanarak hangi turizm faaliyetlerinin daha yaygın olduğu belirlenmiştir. Turizm faaliyetleri alternatif turizm türleri çerçevesinde de sınıflandırılmış; doğa turizmi, kültür turizmi, spor turizmi, gastronomi turizmi, inanç turizmi ve kış turizmi gibi kategorilere ayrılarak milli parkların hangi turizm türleri açısından daha yoğun faaliyete sahip olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca her turizm türünün toplam faaliyet sayısı içerisindeki payı hesaplanarak yüzdeler dağılımlar belirlenmiş ve yoğunluk düzeyleri değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler tablo ve grafikler aracılığıyla görselleştirilerek yorumlanmış, böylece milli park turizminin genel yapısı daha açık biçimde ortaya konulmuştur. Bu çok boyutlu analiz, araştırmanın kapsamlı ve derinlemesine sonuçlar üretmesini sağlamıştır.

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında Türkiye'deki 50 milli park, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün resmî web sitesinde yer alan bilgiler doğrultusunda incelenmiştir. Elde edilen veriler sistematik biçimde sınıflandırılmış; alternatif turizm ve rekreasyon faaliyetleri bağlamında değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Türkiye'deki Milli Parklarda Belirlenen Turizm Aktivitelerinin Genel Dağılımı

Gösterge	Değer
Milli park sayısı	50
Toplam aktivite kaydı	463
Belirlenen farklı aktivite türü	150
Milli park başına ortalama aktivite	9,26

Tablo 1'de görüldüğü üzere, araştırma kapsamında incelenen 50 milli parkta toplam 463 turizm aktivitesi tespit edilmiştir. Bu aktivitelerin 150 farklı türde olması, milli parkların ziyaretçilere çeşitli deneyimler sunduğunu göstermektedir. Milli park başına ortalama 9,26 aktivite düşmesi, parkların çoğunlukla tek bir turizm türüne değil, farklı rekreasyon ve turizm aktivitelerine olanak sağladığını ortaya koymaktadır. Bu çeşitlilik, Türkiye'deki milli parkların alternatif turizm açısından zengin bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, park başına düşen ortalama aktivite sayısının yüksek olması, ziyaretçilere sunulan deneyim çeşitliliğinin de arttığını işaret etmektedir.

Tablo 2. Milli Parklarda En Yaygın Görülen Aktiviteler (İlk 15)

Sıra	Aktiviteler	Frekans (N)
1	Yürüyüş rotası	38
2	Günübirlik rekreasyon	32
3	Manzara seyir	25
4	Kuş gözlemciliği	23
5	Yaban hayatı gözlemciliği	21
6	Eğitim – tanıtım faaliyetleri	17
7	Foto safari	16
8	Bisiklet rotası	16
9	Tur güzergâhı	16
10	Endemik bitki gözlemciliği	14
11	Trekking	11
12	Açık alan aktiviteleri	9
13	Tabiat yürüyüşü	8
14	Antik kent ziyaretleri	7

15	Doğa yürüyüşü	7
	Diğer aktiviteler	203
Toplam		463

Tablo 2, milli parklarda en sık gerçekleştirilen turizm aktivitelerinin frekans dağılımını göstermektedir. En yaygın aktivite 38 parkta bulunan yürüyüş rotalarıdır. Bu sonuç, doğa temelli turizm faaliyetleri içerisinde yürüyüşün en temel ve erişilebilir etkinlik olduğunu göstermektedir. İkinci sırada 32 parkta görülen günübirlik rekreasyon faaliyetleri (piknik, dinlenme vb.) yer almaktadır. Bu durum, milli parkların yalnızca turistler için değil, yerel halk için de önemli rekreasyon alanları olduğunu ortaya koymaktadır. Yürüyüş rotalarının en yaygın aktivite olması, doğa yürüyüşü turizminin potansiyelini vurgulamaktadır.

Kuş gözlemciliği (23), yaban hayatı gözlemciliği (21) ve endemik bitki gözlemciliği (14) gibi faaliyetler, ekoturizm potansiyeline işaret etmektedir. Foto safari (16), bisiklet rotaları (16) ve trekking (11) gibi aktiviteler ise doğa sporları ve macera turizmi açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Bu bulgular, milli parkların sadece pasif rekreasyon değil, aynı zamanda aktif doğa sporları için de uygun alanlar olduğunu göstermektedir. "Diğer" kategorisindeki 203 aktivite, milli parklarda çok sayıda farklı etkinliğin daha düşük sıklıkta gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bu çeşitlilik, milli parkların farklı turist profillerine hitap edebilme kapasitesini ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Milli Parkların Alternatif Turizm Faaliyeti Sayılarına Göre Dağılımı

Milli Parkın Adı	Adet	Milli Parkın Adı	Adet
Uludağ	5	Abant Gölü	2
Ilgaz Dağı	4	Gala Gölü	2
Munzur Vadisi	4	Nene Hatun TMP	2
Yozgat Çamlığı	4	Hakkâri Cilo ve Sat Dağları	2
Akdağ	3	Kızıldağ	2
Sakarya Meydan Muharebesi TMP	3	Sarıkamış-Allahuekber Dağları	2
Beydağları Sahil	3	Küre Dağları	2
Köprülü Kanyon	3	İstiklal Yolu TMP	2
Hatila Vadisi	3	Sultan Sazlığı	2
Kaçkar Dağları	3	Derebucak Çamlık Mağaraları	2
Dilek Yarımadası – B. Menderes D.	3	Spil Dağı	2
Kuşçenneti	3	Marmaris	2
Kazdağı	3	Saklıkent	2
Troya TMP	3	Malazgirt Meydan Muharebesi TMP	2
Boğazköy – Alacahöyük	3	Aladağlar	2
Honaz Dağı	3	Karatepe- Aslantaş	2
Geben Vadisi	3	Karagöl – Sahara	2
Beyşehir Gölü	3	Botan Vadisi	2
Altındere Vadisi	3	Ağrı Dağı	1
Nemrut Dağı	2	Sarıçalı Dağı	1
Başkomutan TMP	2	Altınbeşik Mağarası	1
Soğuksu	2	Kovada Gölü	1
Güllük Dağı- Termessos	2	İğneada Longoz Ormanları	1
Kop Dağı Müdafaası TMP	2	Divriği	1
Yedigöller	2	Tek Tek Dağları	1

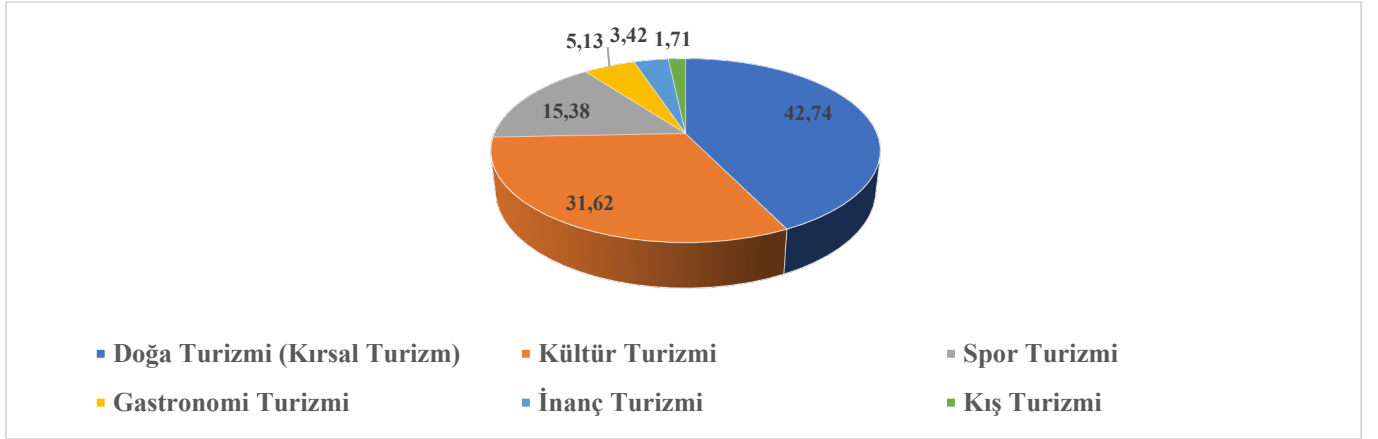
Dipnot: TMP: Tarihi Milli Park

Tablo 3'te görüldüğü üzere, bazı milli parklar alternatif turizm faaliyeti çeşitliliği açısından öne çıkmaktadır. Uludağ Milli Parkı 5 farklı aktivite türüyle en zengin çeşitliliğe sahiptir. Ilgaz Dağı, Munzur Vadisi ve Yozgat Çamlığı milli parkları ise 4'er aktivite ile ikinci sırada yer almaktadır. Uludağ'ın en yüksek çeşitliliğe sahip olması, kış turizmi ve doğa turizminin bir arada sunulabilmesinden kaynaklanmaktadır. Parkların çoğunluğunda (40 park) aktivite sayısı 1-3 arasında değişmektedir. Bu durum, birçok milli parkta turizm potansiyelinin henüz yeterince değerlendirilemediğine işaret etmektedir. Özellikle tarihi ve kültürel öneme sahip bazı parklarda aktivite çeşitliliğinin sınırlı kalması, bu parkların potansiyelinin tam olarak kullanılmadığını göstermektedir.

Tablo 4. Milli Parklarda Tespit Edilen Alternatif Turizm Türleri

Alternatif Turizm Türü	Aktivite Sayısı
Doğa Turizmi	50
Kültür Turizmi	37
Spor Turizmi	18
Gastronomi Turizmi	6
İnanç Turizmi	4
Kış Turizmi	2
Toplam	117

Tablo 4, milli parklardaki alternatif turizm türlerinin aktivite sayılarına göre dağılımını göstermektedir. En fazla aktiviteye sahip turizm türü 50 aktivite ile doğa turizmidir. Bu sonuç, milli parkların doğal kaynakların korunması amacıyla oluşturulmuş alanlar olması nedeniyle beklenen bir durumdur. Kültür turizmi 37 aktivite ile ikinci sırada yer alırken, spor turizmi 18 aktivite ile üçüncü sıradadır. Kültür turizminin ikinci sırada yer alması, milli parkların sadece doğal değil, aynı zamanda zengin kültürel mirasa da ev sahipliği yaptığını göstermektedir. Gastronomi (6 aktivite), inanç (4 aktivite) ve kış turizmi (2 aktivite) ise daha sınırlı düzeyde kalmaktadır. Bu dağılım, milli parkların alternatif turizm potansiyelinin ağırlıklı olarak doğa temelli olduğunu, kültürel ve sportif faaliyetlerin ise tamamlayıcı rol üstlendiğini göstermektedir.

Grafik 1. Milli Parklarda Bulunan Alternatif Turizm Türlerinin Oranı (N=117)

Grafik 1'de görüldüğü üzere, milli parklardaki alternatif turizm türleri içinde doğa turizmi %42,74 ile en yüksek paya sahiptir. Bunu %31,62 ile kültür turizmi ve %15,38 ile spor turizmi izlemektedir. Gastronomi turizmi (%5,13), inanç turizmi (%3,42) ve kış turizmi (%1,71) ise daha düşük oranlarda temsil edilmektedir. Doğa turizminin bu denli yüksek oranda olması, milli parkların kuruluş amacıyla uyumlu bir durumdur. Bu dağılım, Türkiye'deki milli parkların alternatif turizm açısından güçlü bir doğa turizmi odaklı yapıya sahip olduğunu ve diğer turizm türlerinin tamamlayıcı bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Kültür turizminin %31,62 gibi yüksek bir orana sahip olması, milli parkların kültürel miras açısından da zengin olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Doğa Temelli Turizm Aktivitelerinin Alt Türleri

Aktivite Türü	Frekans
Yürüyüş rotası	38
Bisiklet rotası	16
Tur güzergâhları	16
Trekking	11
Açık alan aktiviteleri	9
Tabiat yürüyüşü	8
Doğa yürüyüşü	7

Tablo 5, doğa temelli turizm aktivitelerinin alt türlerini göstermektedir. Tablo incelendiğinde doğa temelli turizmin büyük ölçüde açık alan rekreasyon faaliyetlerine ve doğa yürüyüşlerine dayandığı görülmektedir. Bu kapsamda yürüyüş rotaları (38) en yüksek frekansa sahiptir. Yürüyüş rotalarının bu kadar yaygın olması, doğa yürüyüşü turizminin Türkiye'deki milli parklarda en gelişmiş alanlardan biri olduğunu göstermektedir. Bisiklet rotaları (16) ve tur güzergâhları (16) da önemli bir yer tutmaktadır. Bisiklet rotalarının çevreye minimum düzeyde zarar veren ulaşım türlerinden biri olması, sürdürülebilir turizm açısından önemli bir avantajdır. Bu aktivitelerin yaygınlığı, milli parkların farklı kullanıcı gruplarına hitap edebildiğini göstermektedir.

Tablo 6. Ekoturizm Kapsamında Değerlendirilen Doğa Gözlem Faaliyetleri

Aktivite	Frekans
Kuş gözlemciliği	23
Yaban hayatı gözlemciliği	21
Foto safari	16
Endemik bitki gözlemciliği	14

Tablo 6, ekoturizm kapsamında değerlendirilebilecek doğa gözlem faaliyetlerini göstermektedir. Kuş gözlemciliği (23) ve yaban hayatı gözlemciliği (21) en yaygın faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerin yaygınlığı, Türkiye'deki milli parkların biyolojik çeşitlilik açısından zengin olduğunu ve bu zenginliğin turizm amaçlı kullanılabilirliğini göstermektedir. Kuş gözlemciliğinin en yaygın ekoturizm faaliyeti olması, Türkiye'nin kuş göç yolları üzerinde bulunması ve sulak alan zenginliği ile ilişkilidir. Bu faaliyetler, milli parkların biyolojik çeşitliliğinin gözlemlenmesine ve çevresel farkındalığın artırılmasına katkı sağlamaktadır. Ekoturizm faaliyetlerinin bu denli çeşitli olması, milli parkların eğitim ve farkındalık işlevini de güçlendirmektedir.

Tablo 7. Türkiye'deki Milli Parklarda Alternatif Turizm Türlerine Göre Faaliyetlerin Yoğunluk Düzeyi

Turizm Türü	Aktivite Sayısı	Toplam İçindeki Pay (%)	Yoğunluk Düzeyi
Doğa yürüyüşü ve doğa sporları	102	22,03	Çok yüksek
Ekoturizm ve doğa gözlemi	79	17,06	Yüksek
Rekreasyon faaliyetleri	58	12,53	Orta
Kamp ve karavan turizmi	29	6,26	Düşük
Kültür turizmi	12	2,59	Çok düşük
Diğer aktiviteler	183	39,52	Dağınık
Toplam	463	100	

Tablo 7'de, milli parklardaki turizm faaliyetleri, Tablo 4'teki alternatif turizm türleri sınıflandırmasından farklı bir kategorizasyonla (faaliyet temelli) yeniden gruplandırılmıştır. Bu nedenle Tablo 4'te kültür turizmi kapsamında 37 aktivite yer alırken, Tablo 7'de doğrudan kültürel odaklı faaliyetler (antik kent ziyaretleri, ören yerleri vb.) 12 aktivite olarak tespit edilmiştir. Tablo 7'de en yüksek aktivite sayısına sahip kategori doğa yürüyüşü ve doğa sporlarıdır. Toplam 102 aktivite ile bu kategori tüm faaliyetlerin %22,03'ünü oluşturmaktadır. Bu oran doğa temelli turizm faaliyetlerinin milli park turizminin temelini oluşturduğunu göstermektedir. Ekoturizm ve doğa gözlemi faaliyetlerinin

yüksek yoğunlukta olması, milli parkların biyolojik çeşitlilik turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Resim 1. Türkiye'deki Milli Parklarda Yer Alan Faaliyetlere Ait Kelime Bulutu (Yazar tarafından Google Workspace aracılığıyla oluşturulmuştur.)

Çalışmada yer alan kelime bulutu görseli, Türkiye'deki milli parklarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin tematik yoğunluklarını ve hangi kavramların daha baskın olduğunu görsel olarak ortaya koymaktadır. Kelime bulutu görseli, Türkiye'deki milli parklarda gerçekleştirilen turizm faaliyetleri arasında yürüyüş, doğa, gözlem ve rekreasyon gibi kavramların en baskın temalar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu görsel bulgular, doğa yürüyüşleri ve trekking gibi faaliyetlerin veri setinde en yüksek frekansa sahip aktiviteler arasında yer aldığını gösteren tablo verileriyle de örtüşmektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırma, Türkiye'deki milli parklarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini alternatif turizm perspektifinden inceleyerek, mevcut durumu ve potansiyeli ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma kapsamında incelenen 50 milli parkta toplam 463 turizm aktivitesi ve 150 farklı aktivite türü tespit edilmiştir. Bu durum, milli parkların yalnızca koruma statüsüne sahip alanlar olmadığını, aynı zamanda ziyaretçilere çok çeşitli rekreasyonel deneyimler sunduğunu göstermektedir. Özellikle yürüyüş rotaları (38 aktivite), günübirlik rekreasyon (32 aktivite), manzara seyir (25 aktivite), kuş gözlemciliği (23 aktivite) ve yaban hayatı gözlemciliği (21 aktivite) gibi doğa temelli aktivitelerin öne çıkması, milli park turizminin doğal kaynaklarla doğrudan ilişkili olduğunu teyit etmektedir. Dargahov vd.'de (2023) Azerbaycan'daki milli parkları ziyaret edenlerin %63,6'sının doğa yürüyüşü amacıyla seyahat ettiğini belirlemiştir. Bu bulgu, yürüyüş faaliyetinin korunan alanlardaki en temel ve yaygın rekreasyonel etkinlik olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Sindiga'nın (1999) eko-turistlerin tercih ettiği aktiviteler arasında trekking, yürüyüş, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, vahşi yaşam safarileri, dağcılık, kampçılık ve balıkçılık gibi faaliyetlerin yer aldığı yönündeki tespitiyle örtüşmektedir. Bu uyum, Türkiye'deki milli parkların uluslararası ekoturizm eğilimleriyle paralel bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Alternatif turizm türleri açısından yapılan sınıflandırmada, doğa turizminin (50 aktivite, %42,74) en baskın kategori olduğu görülmüştür. Pandemi sonrası dönemde doğa temelli turizm faaliyetlerine olan yönelimin artması, milli parkların stratejik önemini daha da artırmaktadır (Karacıl ve Özcan, 2021). Bunu kültür turizmi (37 aktivite, %31,62) ve spor turizmi (18 aktivite, %15,38) izlemektedir. Gastronomi, inanç ve kış turizmi gibi diğer alternatif turizm türleri ise daha sınırlı düzeyde kalmaktadır. Bu bulgular, milli parkların öncelikli olarak doğal kaynak değerleri üzerinden turizme açıldığını, kültürel ve tarihi değerlerin ise tamamlayıcı unsur olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Ferrari ve Pratesi (2012), eko-turistleri "sert eko-turistler" ve "yumuşak eko-turistler" olarak iki gruba ayırmakta ve yumuşak eko-turistlerin doğanın yanı sıra yerel kültür, yemek ve spor gibi diğer ilgi alanlarını da birleştirdiğini belirtmektedir. Bu çalışmada milli parklarda tespit edilen doğa turizmi, kültür turizmi ve spor turizmi faaliyetlerinin birlikteliği, yumuşak eko-turist profilinin beklentileriyle örtüşmektedir. Bu durum, Türkiye'deki milli parkların yumuşak eko-turistler için cazip destinasyonlar olabileceğini göstermektedir.

Bu çalışmanın bulguları, Türkiye'deki milli parklarda da doğa turizminin yanı sıra kültür turizmi ve spor turizminin önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Güneş'te (2019) çalışmasında Türkiye'deki milli parklar ve korunan alanlarda trekking, yürüyüş, dağ bisikleti, at binme, kuş ve kelebek gözlemciliği, yaban hayatı izleme, tırmanış, kampçılık, piknik, su sporları ve rafting, botanik turları, doğa fotoğrafçılığı, foto safari, bitki gözlemi, doğa eğitimi, kış sporları ve tarihi ve kültürel turlar gibi çeşitli rekreasyonel aktiviteler gerçekleştirildiğini tespit etmiştir. Bu çeşitlilik, Türkiye'deki milli parkların alternatif turizm açısından zengin bir mozaik sunduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada ekoturizm kapsamında değerlendirilebilecek kuş gözlemciliği (23 aktivite), yaban hayatı gözlemciliği (21 aktivite), endemik bitki gözlemciliği (14 aktivite) ve foto safari (16 aktivite) gibi faaliyetlerin varlığı, milli parkların biyolojik çeşitlilik temelli turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür faaliyetler, çevresel farkındalığın artırılması ve sürdürülebilir turizm ilkelerinin hayata geçirilmesi açısından stratejik öneme sahiptir. Jeong vd.'ne (2021) göre, milli parklar, eko-turistler için eğitim programlarını ve tesislerini genişletmeli, kendileri ve doğa arasında dengeli bir ilişki sürdürmeli ve doğal çevreyi korumak için güçlü bir çevre bilincine sahip olmalıdır. Türkiye'deki milli parklarda da bu tür eğitim programlarının geliştirilmesi, ekoturizm potansiyelinin daha etkin kullanılmasını sağlayacaktır.

Araştırmanın bulguları, milli parklar arasında turizm faaliyeti çeşitliliği açısından belirgin farklılıklar olduğunu da göstermektedir. Uludağ (5 aktivite), Ilgaz Dağı, Munzur Vadisi ve Yozgat Çamlığı (4'er aktivite) gibi parklar daha yüksek çeşitlilik sunarken, birçok parkta aktivite sayısının 1-3 arasında sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu durum, bazı milli parklarda turizm potansiyelinin henüz yeterince değerlendirilemediğine işaret etmektedir. Yamaç Erdoğan'da (2023) Doğu Marmara Bölgesi'ndeki tabiat parklarında yaptığı çalışmada, en yüksek frekansa sahip aktivitenin yürüyüş olduğunu, Harmankaya Kanyonu'nun 15 farklı aktivite ile en zengin çeşitliliğe sahip olduğunu belirlemiştir. Bu bulgular, her milli parkın kendine özgü potansiyelinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca milli parklarda kültür turizmi kapsamında 37 aktivite tanımlanmasına rağmen, doğrudan kültürel odaklı faaliyetlerin (antik kent ziyaretleri, ören yerleri vb.) 12 aktivite ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Ferrari ve Pratesi (2012) tarafından belirtildiği gibi, parkların rolü değişmiştir ve artık yüksek sosyal, kültürel ve ekonomik değerle karakterize edilen çok sayıda hedefi takip etmektedirler. Bu değişim, milli parkların sürdürülebilir turizm açısından önemini daha da artırmaktadır. Kültürel mirasın daha etkin kullanılması, milli parkların turizm potansiyelini daha da artıracaktır. Bu bağlamda milli parkların yalnızca rekreasyon alanları değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma ve deneyim odaklı turizm açısından stratejik destinasyonlar olduğu söylenebilir (Olcay vd., 2019).

Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'deki milli parkların alternatif turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu ortaya koymakla birlikte, bu potansiyelin daha etkin kullanılabilmesi için planlama, tanıtım ve faaliyet çeşitlendirme süreçlerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğini göstermektedir. Gelecek araştırmalarda saha verilerine dayalı analizlerin yapılması, ziyaretçi deneyimi ve yerel paydaşların görüşlerinin de sürece dâhil edilmesi, milli park turizmine ilişkin daha kapsamlı sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

5.1. Sınırlılıklar ve Öneriler

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, veriler yalnızca resmî web sitelerindeki tanıtım sayfalarıyla sınırlıdır. Parklarda fiilen gerçekleştirilen turizm faaliyetleri ile tanıtım sayfalarında belirtilen faaliyetler arasında farklılıklar olabilir. Bu nedenle, gelecek araştırmalarda saha çalışmaları yapılarak fiili durumun tespit edilmesi önerilmektedir. İkinci olarak, çalışma yalnızca nitel verilere dayanmakta olup, ziyaretçi sayıları, memnuniyet düzeyleri veya ekonomik etkiler gibi nicel veriler içermemektedir. Bu eksiklik, gelecek araştırmalarda nicel yöntemlerin de kullanılmasıyla giderilebilir.

Araştırma bulguları doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir:

- ✓ *Planlama ve yönetim:* Milli parklardaki turizm faaliyetleri, koruma-kullanma dengesi gözetilerek, sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda planlanmalıdır.
- ✓ *Çeşitlendirme:* Alternatif turizm potansiyeli düşük olan milli parklarda, mevcut doğal ve kültürel kaynakların turizm amaçlı kullanımına yönelik stratejiler geliştirilmelidir. Gastronomi, inanç ve kış turizmi gibi nispeten az gelişmiş türlerin potansiyeli daha detaylı araştırılmalıdır. Her milli parkın kendine özgü kaynak değerlerine göre özelleştirilmiş turizm stratejileri geliştirilmelidir.
- ✓ *Ekoturizm altyapısı:* Kuş gözlemciliği, yaban hayatı gözlemciliği ve foto safari gibi ekoturizm faaliyetleri için gözlem kuleleri, saklanma alanları, tanıtım materyalleri ve rehberlik hizmetleri gibi altyapı unsurları geliştirilmelidir.
- ✓ *Pazarlama ve tanıtım:* Milli parkların alternatif turizm potansiyeli, hedef kitlelere yönelik etkin pazarlama stratejileriyle tanıtılmalıdır. Dijital platformlar ve sosyal medya, özellikle doğa temelli turizm faaliyetlerinin

tanıtımında etkin kullanılmalıdır. Her milli parkın kendine özgü değerleri ön plana çıkarılarak, farklı turist profillerine yönelik pazarlama stratejileri geliştirilmelidir.

- ✓ *Yerel halkın katılımı*: Milli parklardaki turizm faaliyetlerine yerel halkın katılımı teşvik edilmelidir. Yerel rehberlik, konaklama, yiyecek-içecek ve el sanatları gibi alanlarda yerel halkın istihdamı, turizmin bölgesel kalkınmaya katkısını artıracaktır.
- ✓ *Kapasite geliştirme*: Yerel halkın ve turizm paydaşlarının ekoturizm konusunda kapasitelerinin geliştirilmesi için eğitim programları düzenlenmelidir.
- ✓ *Gelecek araştırmalar*: Bu çalışma, milli parklardaki turizm faaliyetlerinin envanterini çıkarmaya odaklanmıştır. Gelecek araştırmalarda, ziyaretçi memnuniyeti, turizmin çevresel etkileri, yerel halkın tutumları ve turizm gelirlerinin dağılımı gibi konular incelenebilir.

KAYNAKÇA

Akten, S., ve Gül, A. (2014). Korunan doğal alanlarda ziyaretçilerin olası etki düzeyleri önlem ve standartların belirlenmesi (Gölcük Tabiat Parkı örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15(2), 130-139. <https://izlik.org/JA88TX92LS>

Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 64-84. <https://izlik.org/JA92LL24LY>

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71. <https://izlik.org/JA67DW38KJ>

Black, R., ve Cobbinah, P. (2018). Local attitudes towards tourism and conservation in rural Botswana and Rwanda. *Journal of Ecotourism*, 17(1), 79-105. <https://doi.org/10.1080/14724049.2016.1258074>

Bramwell, B., Higham, J., Lane, B., ve Miller, G. (2017). Twenty-five years of sustainable tourism and the Journal of Sustainable Tourism: Looking back and moving forward. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(1), 1-9. <https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1251689>

Butler, R. (1990). Alternative tourism: Pious hope or Trojan horse? *Journal of Travel Research*, 28(3), 40-45. <https://doi.org/10.1177/004728759002800310>

Cetin, M., Zeren, I., Sevik, H., Cakir, C., ve Akpınar, H. (2018). A study on the determination of the natural park's sustainable tourism potential. *Environmental Monitoring and Assessment*, 190(3), Article 167. <https://doi.org/10.1007/s10661-018-6534-5>

Dargahov, V., Mammadov, Q., Nuriyeva, I., ve Ahmadov, R. (2023). Prospects of using the tourism potential of the liberated territories from the point of view of ecotourism. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 32(2), 224-232. <https://doi.org/10.15421/112321>

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMPGM). (2025). *Türkiye'nin milli parkları*. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>

Donici, D., ve Dumitras, D. (2024). Nature-based tourism in national and natural parks in Europe: A systematic review. *Forests*, 15(4), Article 588. <https://doi.org/10.3390/f15040588>

Eagles, P., McCool, S., ve Haynes, C. (2002). *Sustainable tourism in protected areas: Guidelines for planning and management*. IUCN.

Ferrari, S., ve Pratesi, C. (2012). National parks in Italy: Sustainable tourism marketing strategies. *Matkailututkimus*, 8(1), 7-23. <https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/90868>

Geng, D., Harshaw, H., Gaston, C., Wu, W., ve Wang, G. (2025). Tourism management in national parks: Development, aspects, and conceptual framework. *Forests*, 16(6), Article 970. <https://doi.org/10.3390/f16060970>

Gössling, S. (1999). Ecotourism: A means to safeguard biodiversity and ecosystem functions? *Ecological Economics*, 29(2), 303-320. [https://doi.org/10.1016/S0921-8009\(99\)00012-9](https://doi.org/10.1016/S0921-8009(99)00012-9)

Güneş, G. (2019). Recreation and tourism in national parks: The case of Turkey. *6th International Multidisciplinary Studies Congress Proceedings* (ss. 361-381). Gaziantep.

Jeong, E., Lee, T., Brown, A. D., Choi, S., ve Son, M. (2021). Does a national park enhance the environment-friendliness of tourists as an ecotourism destination? *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16), Article 8321. <https://doi.org/10.3390/ijerph18168321>

Karacıl, G., ve Özcan, C. C. (2021). COVID-19 pandemisinin turizm üzerine etkileri. M. Gerçeker (Ed.), *COVID-19 pandemisinin makroekonomik yansımaları* (ss. 127-144). Çizgi Kitabevi.

Karacıl, G. (2024). Turizmin İktisadi Değişkenler Üzerindeki Etkisi Ve Ekonomik Dışsallık, C. C. Özcan, S. Bayrakçı, ve G. Karacıl (Eds.), *Turizm ve kalkınma* (ss. 27-47). Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.

Karacıl, G. (2025). Turizmin Bölgesel Kalkınma Potansiyelini Sınırlayan Faktörler, G. Karacıl ve N. Tuncay (Eds.), *Bölgesel kalkınma ve turizm ilişkisi* (ss. 207-228). Gazi Kitabevi.

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1), 62-80. <https://izlik.org/JA59EF89MH>

Kimura, H. (2011). *Tourism, sustainable tourism and ecotourism in developing countries*. ANDA International Conference, Nagoya, Japonya.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

Leung, Y.-F., Spenceley, A., Hvenegaard, G., ve Buckley, R. (Eds.). (2018). *Tourism and visitor management in protected areas: Guidelines for sustainability* (Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 27). IUCN. <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2018.PAG.27.en>

Metin, O., ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>

Montaguti, F., ve Mingotto, E. (2015). Ecotourism in natural parks: An assured sustainable success? Tourist behavior, attractiveness and sustainable development issues in two Italian parks. *Tourism Planning ve Development*, 12(1), 99-110. <https://doi.org/10.1080/21568316.2014.960598>

Olçay, A., Karacıl, G., ve Sürme, M. (2019). Hatırlanır turizm deneyimini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(4), 2824-2838. <https://doi.org/10.21325/jotags.2019.502>

Özkan, U. (2023). Doküman inceleme yönteminde geçerlik ve güvenilirlik: Eğitim bilimleri araştırmaları bağlamında kuramsal bir inceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 56, 832-848. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1244519>

Öztürk, Y., ve Şahbaz, R.P. (2018). Rekreasyonel faaliyetlerin algılanan kalitesinin destinasyon imajına etkisi: Ilgaz Dağı Milli Parkı örneği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 1120-1130, <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185639077>

Phung, P. V., Hien, L. T. D., ve Hoang, T. H. L. (2023). Sustainable eco-tourism development in national parks: An approach from local community's support. *Journal of Law and Sustainable Development*, 11(9). <https://doi.org/10.55908/sdgs.v11i9.1146>

Som, A.P.M., ve Baum, T. (2005). Mass-ecotourism: An alternative to sustainable tourism development in developing countries. *TEAM Journal of Hospitality ve Tourism*, 2(1), 81-91.

Sak, R., Sak, İ., Şendil, Ç., ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>

Selawaty, D., Lutfi, M., Gai, A., ve Patrissia, R. (2024). Sustainable tourism: A challenge for nature-based tourism (NBT) object. *The Third International Conference on Government Education Management and Tourism (ICoGEMT) + HEALTH Proceedings*. Bandung, Endonezya.

Sindiga, I. (1999). Alternative tourism and sustainable development in Kenya. *Journal of Sustainable Tourism*, 7(2), 108-127. <https://doi.org/10.1080/09669589908667330>

Sriarkarin, S., ve Lee, C.-H. (2018). Integrating multiple attributes for sustainable development in a national park. *Tourism Management Perspectives*, 26, 113-125. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.03.004>

Tanesh, ve Muthu, P. (2023). Role of ecotourism in sustainable development. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 14(2), 1601-1608. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.02.205>

Torres-Sovero, C., González, J., Martín-López, B., ve Kirkby, C. (2012). Social-ecological factors influencing tourist satisfaction in three ecotourism lodges in the southeastern Peruvian Amazon. *Tourism Management*, 33(3), 545-552. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.06.008>

Tran, D., Nomura, H., ve Yabe, M. (2015). Tourists' preferences toward ecotourism development and sustainable biodiversity conservation in protected areas of Vietnam – The case of Phu My Protected Area. *Journal of Agricultural Science*, 7(8), 81-89. <https://doi.org/10.5539/jas.v7n8p81>

Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES). (2019). *What is ecotourism?* The International Ecotourism Society. <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>

Uluslararası Doğa Koruma Birliği (IUCN). (2019). *Category II: National Park*. <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-areas-categories/category-ii-national-park>

Xu, F., ve Fox, D. (2014). Modelling attitudes to nature, tourism and sustainable development in national parks: A survey of visitors in China and the UK. *Tourism Management*, 45, 142-158. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.03.005>

Yamaç Erdoğan, Z. (2023). Evaluation of recreation activities in nature parks and tourism potential. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, 8(2), 185-192. <https://doi.org/10.31822/jomat.2023-8-2-185>

Yamin, M., Darmawan, A., ve Rosyadi, S. (2021). Analysis of Indonesian tourism potential through the sustainable tourism perspective in the new normal era. *Journal of Indonesian Tourism and Development Studies*, 9(1), 44-58. <https://doi.org/10.18196/hi.v10i1.10500>